

TIRIAMOSIOS ŽURNALISTIKOS PREMIJOS REGLAMENTAS

PREAMBULĖ

Šis Tiriamosios žurnalistikos premijos reglamentas (toliau – Reglamentas) yra pagrindinis dokumentas, nustatantis Premijos tikslus, principus, sprendimų logiką ir atsakomybės ribas. Reglamentas apibrėžia, kaip organizuojamas atrankos procesas, kokiais principais vadovaujamosi priimant sprendimus ir kaip užtikrinamas Premijos nepriklausomumas, skaidrumas bei tęstinumas.

Reglamentas nustato bendrą vertinimo architektūrą ir sprendimų ribas. Detalus vertinimo kriterijų aiškinimas ir jų taikymas praktikoje apibrėžiamas Ekspertų darbo reglamente ir Atrankos komiteto darbo reglamente.

I SKYRIUS

Bendrosios nuostatos

1. Tiriamosios žurnalistikos premija (toliau – Premija) yra kasmet teikiamas nepriklausomas apdovanojimas už aukščiausios profesinės kokybės, reikšmingą viešąjį ir demokratinį poveikį turinčius tiriamosios žurnalistikos darbus, viešai publikuotus ir nagrinėjančius Lietuvos viešajam gyvenimui bei demokratinei atskaitomybei reikšmingus klausimus.
2. Premijos tikslas – stiprinti demokratiją, skaidrumą, viešąją atskaitomybę ir pilietinį pasitikėjimą, viešai pripažįstant tiriamosios žurnalistikos vaidmenį demokratinėje visuomenėje.
3. Premija finansuojama iš fondo „Pamatai“ pajamų.
4. Fondo steigėjai, rėmėjai ar su jais susiję asmenys nedalyvauja Premijos atrankos sprendimuose ir neturi galimybės daryti tiesioginės ar netiesioginės įtakos galutiniam sprendimui. Jiems taikomos VI skyriuje nustatytos skaidrumo ir nepriklausomumo nuostatos.
5. Premija nėra ir negali būti laikoma politinės, verslo ar redakcinės įtakos instrumentu.

II SKYRIUS

Premijos objektas ir apimtis

1. Premija skiriama už vieną tiriamosios žurnalistikos darbą arba darbų seriją, viešai publikuotus atitinkamais kalendoriniais metais. Pirmajam Premijos ciklui tinkamais laikomi darbai, viešai publikuoti laikotarpiu nuo 2025 m. sausio 1 d. iki 2025 m. gruodžio 31 d. Kiekvienas vėlesnis Premijos ciklas apima darbus, publikuotus nuo atitinkamų metų sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.

2. Premija gali būti neskiama, jeigu pateikti darbai neatitinka šiame Reglamente nustatyto kokybės slenksčio ir principų.
3. Premijos objektas – tiriamosios žurnalistikos darbai, nagrinėjantys viešojo sektoriaus, politinių sprendimų ir valdžios institucijų veikimą bei jų poveikį visuomenei. Bet kuris tyrimas, atskleidžiantis reikšmingas problemas, turinčias poveikį politinių sprendimų priėmimui, viešosioms institucijoms ar viešajam interesui, patenka į Premijos apimtį, nepriklausomai nuo to, ar veikiantys subjektai yra viešieji, ar privatūs.
4. Tyrimai, susiję išimtinai su privačių subjektų veikla, gali būti vertinami tik tuo atveju, jei jie tiesiogiai atskleidžia sisteminės viešojo intereso, politinės atsakomybės ar valdžios veikimo problemas.
5. Vertinant pateiktus darbus, atsižvelgiama į jų viešąją reikšmę ir reikšmę demokratijos stiprinimui, profesinę ir metodologinę kokybę, etikos laikymąsi, taip pat galimą trumpalaikį ir ilgalaikį poveikį visuomenei.
6. Tyrimo apimtis ir trukmė vertinamos tik kaip kontekstas, padedantis suprasti nagrinėjamų procesų sudėtingumą ir sistemiškumą, ir nėra laikomos savarankiškais ar lemiamais vertinimo kriterijais.
7. Premija gali būti skiriama individualiam autoriui, autorių grupei arba redakcijai, atsižvelgiant į tyrimo pobūdį ir autoriaus (-ių) indėlį.
8. Premijos dydis nustatomas kasmet, prioritetą teikiant ilgalaikiam Premijos tvarumui ir tęstinumui.

III SKYRIUS

Finalininkai

1. Atrankos proceso metu atrenkami ne daugiau kaip trys oficialūs finalininkai.
2. Finalininkų paskelbimo tikslas – užtikrinti platesnį profesinį įvertinimą ir sumažinti disproporcingą simbolinę naštą vienam galutiniam sprendimui.
3. Finalininko statusas yra prestižinis profesinis pripažinimas ir nėra siejamas su piniginiu apdovanojimu.

IV SKYRIUS

Tinkamumo kriterijai

1. Premijai gali būti teikiami darbai, kurie:
 - 1.1. yra tiriamosios žurnalistikos darbai ir yra viešai publikuoti. Publikavimo forma (spauda, skaitmeninė terpė, garso, vaizdo ar multimedijos formatai) savaime neriboja tinkamumo;
 - 1.2. vykdomi laikantis pripažintų žurnalistikos etikos standartų, įskaitant Visuomenės informavimo etikos kodeksą, ir taikant profesionalius informacijos rinkimo, tikrinimo bei pateikimo metodus;
 - 1.3. turi aiškiai identifikuojamą autorystę ir atsakomybę už turinį;

- 1.4. yra vykdomi laikantis redakcinės nepriklausomybės principo ir nėra užsakomojo, reklaminio ar politinių, komercinių ar interesų grupių įtakos nulemti;
 - 1.5. nėra vien tik nuomonės, komentarų ar esė pobūdžio tekstai.
2. Premijai neteikiami nepublikuoti arba tik vidiniam naudojimui skirti tyrimai.

V SKYRIUS

V.1. Premijos administravimas

1. Premijos administratorių skiria Fondo valdymo organas (arba kitas Reglamento nustatytas subjektas), atsakingas už premijos organizavimą.
2. Premijos administratorius atsako už:
 - 2.1. kvietimo teikti darbus organizavimą ir administravimą;
 - 2.2. paraiškų priėmimą, formalų tinkamumo patikrinimą ir dokumentų suvedimą;
 - 2.3. ekspertų ir Atrankos komiteto darbo organizavimą (susirinkimų koordinavimą, informacijos perdavimą, sprendimų fiksavimą);
 - 2.4. proceso atitikties Reglamentui užtikrinimą.
3. Premijos administratorius nedalyvauja vertinant pateiktus darbus ir neturi teisės:
 - 3.1. veikti kaip ekspertas ar Atrankos komiteto narys;
 - 3.2. daryti įtaką ekspertų ar Atrankos komiteto sprendimams;
 - 3.3. siūlyti ar rekomenduoti sprendimus dėl premijos skyrimo.
4. Premijos administratorius veikia kaip procesą užtikrinantis subjektas, o ne sprendimų priėmėjas, ir privalo laikytis Reglamento nustatytų nepriklausomumo ir interesų konfliktų prevencijos principų.

V.2. Atranka ir atrankos proceso struktūra

1. Premijos atrankos procesas grindžiamas nepriklausomu ekspertiniu vertinimu ir Atrankos komiteto sprendimu, aiškiai atskiriant šių dviejų etapų funkcijas ir atsakomybes.
2. Premijos atrankos procese vadovujamasi šiais pagrindiniais vertinimo principais, kurie apibrėžia bendrą vertinimo kryptį ir prioritetus:
 - 2.1. Viešasis interesas ir poveikis visuomenei. Vertinant šį principą pirmiausia nustatoma, ar tyrimas nagrinėja reikšmingas viešojo gyvenimo problemas ir atliepia visuomenės teisę žinoti. Atskirai vertinamas faktinis ar galimas tyrimo poveikis visuomenei, įskaitant trumpalaikę ir ilgalaikę perspektyvą.
 - 2.2. Demokratijos ir valdžios atskaitomybės stiprinimas. Premijos prioritetas – tiriamosios žurnalistikos darbai, susiję su viešojo sektoriaus, politinių sprendimų ir valdžios institucijų veikimu.
 - 2.3. Profesinė ir etinė kokybė. Vertinant atsižvelgiama į profesinės veiklos standartus ir žurnalistikos etikos principus.
 - 2.4. Ekspertinio vertinimo svarba. Atrankos procesas grindžiamas nepriklausomu ekspertiniu vertinimu kaip pagrindiniu sprendimų atskaitos tašku.

V.3. Ekspertinis vertinimas

1. Ekspertinis vertinimas yra pagrindinis ir lemiamas Premijos atrankos proceso etapas.
2. Ekspertinį vertinimą atlieka nepriklausomi ekspertai, atrinkti pagal kompetenciją, reputaciją ir nepriklausomumą, vadovaujantis Ekspertų darbo reglamentu.
3. Ekspertai vertina pateiktus darbus pagal šiame Reglamente nustatytus vertinimo principus ir prioritetus, taikydami Ekspertų darbo reglamente apibrėžtą kriterijų aiškinimą ir vertinimo tvarką.
4. Ekspertinio vertinimo rezultatas – balais pagrįstas pateiktų darbų reitingas ir finalininkų sąrašas.
5. Ekspertų vertinimų pagrindu sudarytas reitingas yra pagrindinis galutinio sprendimo atskaitos taškas.

V.4. Atrankos komiteto sprendimas

1. Galutinį sprendimą dėl Premijos skyrimo priima Atrankos komitetas.
2. Atrankos komiteto vaidmuo – prisiimti atsakomybę už galutinį sprendimą, vertinant ekspertų vertinimų pagrindu sudarytą reitingą platesniame viešojo intereso bei demokratinių principų taikymo kontekste .
3. Atrankos komitetas nepervertina darbų iš naujo ir nedubliuoja ekspertinio vertinimo. Atrankos komitetas taiko vertinimo kriterijus apibrėžtus Atrankos komiteto darbo reglamente, kaip patikros priemonę, siekiant įvertinti, ar ekspertų sudarytas reitingas atliepia Premijos principus numatytus šiame reglamente. Formuodamas galutinį sprendimą, Atrankos komitetas remiasi ekspertų pateiktais vertinimais ir argumentais, taip pat gali atsižvelgti į tai, ar vertinimo procese išryškėja papildomos aplinkybės, kurios nebuvo arba negalėjo būti pakankamai atspindėtos ekspertiniame reitinge ir kurios yra reikšmingos galutiniam sprendimui, įskaitant aplinkybes, susijusias su:
 - 3.1. viešojo intereso apsauga ir poveikiu visuomenei;
 - 3.2. demokratijos ir valdžios atskaitomybės stiprinimu
 - 3.3. esminiais profesiniais ir etikos pažeidimais;
 - 3.4. paaiškėjusiomis naujomis reikšmingomis aplinkybėmis.
4. Tais atvejais, kai Atrankos komitetas nukrypsta nuo ekspertų reitingo, sprendimo motyvai fiksuojami Atrankos komiteto posėdžio protokole arba susitikimo transkripcijoje.

VI SKYRIUS

Skaidrumo ir nepriklausomumo principai

1. Visi atrankos procese dalyvaujantys asmenys pasirašo nešališkumo ir konfidencialumo deklaracijas.
2. Fondo steigėjai, rėmėjai ir su jais susiję asmenys:
 - 2.1. nedalyvauja ekspertų ar Atrankos komiteto darbe;
 - 2.2. negauna tarpinės informacijos apie vertinimą;
 - 2.3. neturi teisės teikti rekomendacijų dėl Premijos laimėtojų.

3. Visa vertinimo dokumentacija saugoma ir gali būti audituojama.
4. Ekspertais ar Atrankos komiteto nariais negali būti skiriami asmenys, kurie per pastaruosius 2 metus iki ekspertų ar Atrankos komiteto sudarymo:
 - 4.1. gavo finansinę paramą ar dotaciją iš Fondo;
 - 4.2. teikė finansinę ar kitokią materialinę paramą Fondui (buvo Fondo rėmėjai);
 - 4.3. ėjo Premijos administratoriaus pareigas arba kitaip vykdė administravimo funkcijas;
 - 4.4. buvo tiesiogiai susiję su Fondo finansuojamais projektais ar programomis.

VII SKYRIUS

Apeliacijos ir grįžtamasis ryšys

1. Pareiškėjai turi teisę pateikti apeliaciją tik dėl procedūrinių pažeidimų ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo sprendimo paskelbimo.
2. Apeliacijos dėl ekspertinio vertinimo turinio nėra nagrinėjamos.
3. Pareiškėjams gali būti suteiktas apibendrintas ekspertinis grįžtamasis ryšys.

VIII SKYRIUS

Premijos paskelbimas ir įteikimas

1. Viešai skelbiami Premijos laimėtojas, finalininkai ir sprendimo motyvų santrauka.
2. Premija įteikiama viešame renginyje.

IX SKYRIUS

Baigiamosios nuostatos

1. Reglamentas tvirtinamas Fondo valdybos sprendimu.
2. Reglamentas gali būti keičiamas tik laikantis skaidrumo ir nepriklausomumo principų.

ANNEX

PARAMOS PRIĖMIMO POLITIKA

Paskutinį kartą atnaujinta: 2026-04-02

1. TIKSLAS

Dokumentas nustato principus ir taisykles, pagal kurias Lietuvos tiriamosios žurnalistikos labdaros ir paramos fondas (toliau Fondas) gali priimti, vertinti, atmesti arba gražinti gautą paramą. Politikos tikslas - užtikrinti, kad visa parama atitiktų steigimo dokumentuose nurodytą Fondo misiją, galiojančius teisės aktus bei padėtų apsaugoti Fondo nepriklausomumą, reputaciją ir veiklos skaidrumą.

2. BENDRIEJI PRINCIPAI

Fondas priima paramą iš fizinių asmenų, įmonių ir kitų organizacijų, kurių parama atitinka Fondo misiją ir vertybes.

Fondas:

- veikia skaidriai ir atsakingai priimdamas paramą;
- laikosi galiojančių teisės aktų, įskaitant pinigų plovimo prevencijos, sankcijų, mokesčių ir kitų reguliacinių reikalavimų;
- saugo Fondo veiklos ir sprendimų nepriklausomumą;
- pasilieka teisę vienašališkai nepriimti paramos arba gražinti suteiktą paramą teikėjui;
- priima specifinės paskirties paramą tik atskiru rašytiniu šalių susitarimu.

Aukodami paramą paramos teikėjai patvirtina, kad parama yra įgyta teisėtai ir paramos teikėjo teisė disponuoti parama nėra suvaržyta.

3. AUKOJIMO BŪDAI

Bankiniu pavedimu (naudojant elektroninę bankininkystę).

4. TEISĖ ATSIKASYTI PRIIMTI PARAMĄ

Fondas turi teisę savo nuožiūra atsisakyti priimti, sustabdyti arba gražinti suteiktą paramą, jei paramos priėmimas galėtų:

- prieštarauti Fondo misijai, vertybėms ar veiklai;
- kelti teisinių, reguliacinių ar mokestinių rizikų;
- sukelti pinigų plovimo, sankcijų, sukčiavimo, korupcijos ar kitų finansinių nusikaltimų riziką;
- sukelti faktinį ar numanomą interesų konfliktą;
- neigiamai paveikti Fondo nepriklausomumą, reputaciją ar patikimumą;
- sukurti nepagrįstą administracinę ar veiklos našta;

- sukurti specialias paramos panaudojimo sąlygas, kurių Fondas neturi galimybės įgyvendinti;
- būti susijusi su neteisėta, neetiška ar visuomenei žalinga veikla;
- prieštarauti teisės aktų reikalavimams;
- kitaip prieštarauti šios Politikos nuostatomis.

Fondas nėra įpareigotas viešai atskleisti atsisakymo priimti paramą priežasčių, išskyrus atvejus, kai tai numato teisės aktai.

5. PARAMOS TEIKĖJŲ PATIKRA

Fondas gali atlikti pagrįstą paramos teikėjų ir paramos kilmės patikrą, įskaitant:

- paramos teikėjo tapatybės nustatymą;
- sankcijų ir pinigų plovimo prevencijos patikras;
- lėšų kilmės vertinimą didesnės vertės ar didesnės rizikos paramos atvejais;
- reputacinių ir teisinių rizikų vertinimą.

Fondas gali prašyti papildomos informacijos ar dokumentų, reikalingų tinkamam vertinimui atlikti.

6. NEPRIKLAUSOMUMAS

Paramos priėmimas nesuteikia paramos teikėjams teisės daryti įtakos:

- Fondo valdymui;
- veiklos sprendimams;
- paramos skyrimo sprendimams;
- Fondo viešai reiškiamoms pozicijoms ar komunikacijai.

7. SUTARTIES SUDARYMAS

Parama gali būti teikiama sudarant arba nesudarant rašytinės paramos sutarties.

- Rašytinė paramos sutartis nėra privaloma, kai paramos suma neviršija 1,500 (vieno tūkstančio ir penkių šimtų) eurų;
- Rašytinė paramos sutartis sudaroma, kai paramos suma yra didesnė nei 1,500 EUR;
- Kai paramos suma (vertė) yra didesnė nei 100,000 EUR, sutartį privalo patvirtinti notaras.

8. POLITIKOS PERŽIŪRA

Ši Politika gali būti periodiškai atnaujinama ar keičiama Fondo nuožiūra atsižvelgiant į teisės aktų, reguliacinės aplinkos ar Fondo veiklos pokyčius.